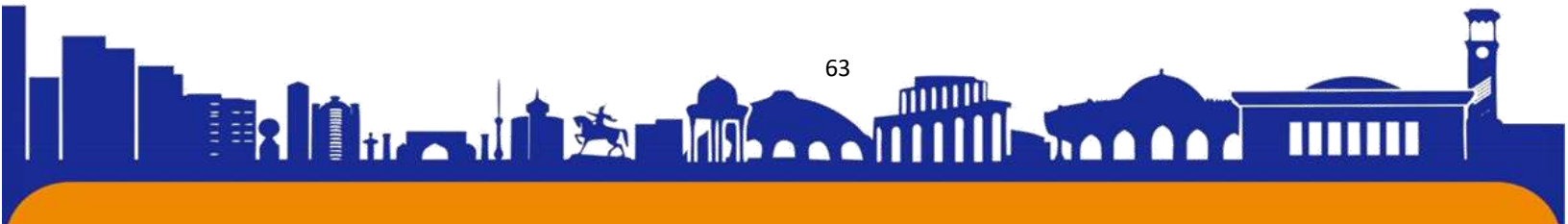

O'ZBEKCHA SHEVAGA XOS SO'ZLARNING NEMIS TILIDA**QO'LLANILISHI: ILMIY TAHLIL.****Muzarifa Abdullayeva G'ofurjon qizi***muzarifaabdullayeva4@gmail.com +99888 3505077**Termiz davlat pedagogika instituti*

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekcha shevaga xos so'zlarning nemis tilida tarjima qilinishi va qo'llanilishi masalalarini o'rganadi. Maqolada O'zbekcha so'zlarning madaniy va mintaqaviy kontekstlari tahlil qilinadi va ularni nemis tiliga qanday to'g'ri tarjima qilish mumkinligi haqida strategiyalar taklif etiladi. O'zbek tilidagi tanlangan so'zlar va ularning kontekstual ma'nolari batafsil bayon qilinadi. Madaniy moslashtirish, sinonimlar va tavsiflar ishlatish va asosiy terminlarni saqlash kabi yondashuvlar tahlil qilinadi. Maqola madaniyatlararo muloqotni osonlashtirish va so'zlarning to'g'ri ma'nosini etkazish uchun qo'shimcha tushuntirishlarning zarurligini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: O'zbekcha sheva, Nemis tilida tarjima, Madaniy moslashtirish, Leksik ekvivalentlar, Kontekstual ma'no, Tarjima strategiyalar, Madaniyatlararo muloqot, Madaniy kontekst

O'zbek tili, uning shevalari va dialektlari o'ziga xos leksik, fonetik va grammatik xususiyatlarga ega. O'zbekcha shevaga xos so'zlar, mahalliy madaniyat va mintaqaviy an'analar bilan chuqur bog'langan bo'lib, ularni boshqa tillarga, xususan, nemis tiliga tarjima qilishda ko'plab qiyinchiliklar mavjud. Ushbu maqola O'zbekcha shevaga xos so'zlarning nemis tilida qanday qo'llanilishini, ularning tarjima qilishdagi qiyinchiliklarini va samarali yondashuvlarni tahlil qiladi.

O'zbekcha shevaga xos So'zlar. O'zbek tilidagi shevalar mahalliy madaniyat va an'analar bilan chambarchas bog'liq. Bu so'zlar ko'pincha mintaqaviy xususiyatlarni, ijtimoiy kontekstlarni va madaniy kodlarni ifodalaydi. Quyida O'zbekcha shevaga xos ba'zi so'zlarning tahlili keltirilgan:

1. "Choy":Tushuncha: O'zbek madaniyatida choy ichish ijtimoiy muhitning ajralmas qismi hisoblanadi. Choy tayyorlash va ichish marosimlari odatda mehmonlar bilan muloqot va ijtimoiy aloqalar uchun muhimdir. Nemischa Tarjima: "Tee" (Lass uns Tee trinken).Izoh: "Choy" so'zi nemis tilida "Tee" deb tarjima qilinadi, ammo O'zbekistondagi choy ichishning ijtimoiy va madaniy ahamiyatini tushuntirish uchun qo'shimcha izoh zarur.

2. "Osh": Tushuncha: Osh - O'zbek milliy taomi bo'lib, ko'pincha bayramlarda yoki maxsus tadbirlarda tayyorlanadi. Osh tayyorlash jarayoni va uning iste'moli ijtimoiy marosimlar bilan bog'liq.Nemischa Tarjima: "Pilaw" (Wir kochen Pilaw). Izoh: "Osh" so'zi nemis tilida "Pilaw" deb ataladi, lekin bu taomning tayyorlanishi va madaniy kontekstini tushuntirish uchun qo'shimcha izoh berish lozim.

3. "Do'ppi": Tushuncha: Do'ppi - O'zbek milliy bosh kiyimi bo'lib, odatda bayramlarda yoki maxsus tadbirlarda kiyiladi. Uning dizayni va materiallari mintaqaviy xususiyatlarga ega.Nemischa Tarjima: "Doppi" (Ich werde meinen Doppi tragen).Izoh: "Do'ppi" so'zi nemis tilida ham "Doppi" deb ishlatilishi mumkin, lekin bu bosh kiyimning madaniy va tarixiy ahamiyatini tushuntirish uchun qo'shimcha ma'lumot zarur.

4. "Qaynoq": Tushuncha: "Qaynoq" o'zbek shevasida issiq ichimlikni anglatadi. Bu so'z odatda choy yoki boshqa issiq ichimliklarga nisbatan ishlatiladi. Nemischa Tarjima: "Heiß" (Wir trinken heißen Tee). Izoh: "Qaynoq" so'zining nemis tilidagi

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2023 SJIF 2024 = 5.073/Volume-2, Issue-8

ekvivalenti "Heiß" deb tarjima qilinadi, lekin issiq ichimliklarning o'ziga xos tayyorlanishi va iste'moli haqidagi kontekstlarni tushuntirish kerak.

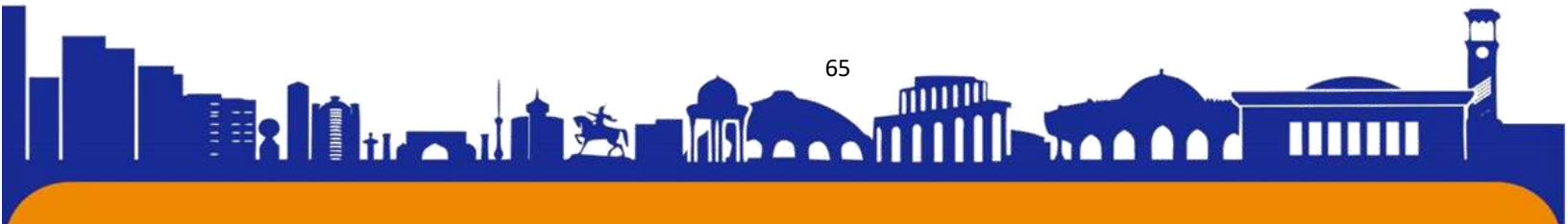
5. "Hovli":Tushuncha: "Hovli" O'zbek tilida uyning tashqi hududi, ko'pincha bog' yoki veranda bilan birga bo'ladi. Bu so'z ijtimoiy faoliyatlar va dam olish uchun ishlatiladi.Nemischa Tarjima: "Hof" (Wir entspannen uns im Hof).Izoh: "Hovli" so'zi nemis tilida "Hof" deb tarjima qilinadi. Bu so'zning O'zbekistondagi foydalanilish kontekstini tushuntirish uchun qo'shimcha izohlar zarur.

Nemis tilida tarjima va qo'llanilish masalalari.O'zbekcha shevaga xos so'zlarni nemis tiliga tarjima qilishda turli qiyinchiliklar mavjud. Madaniy va mintaqaviy xususiyatlarni inobatga olish orqali tarjimalar yanada aniqlashishi mumkin.

1. Madaniy Moslashtirish.Qiyinchilik: Shevaga xos so'zlarning madaniy ahamiyatini to'liq etkazish qiyin bo'lishi mumkin, chunki bu so'zlar odatda maxsus ijtimoiy yoki madaniy kontekstga ega. Yondashuv: Madaniy moslashtirish orqali tarjimalar yanada aniq va to'g'ri bo'lishi mumkin. Misol uchun, "do'ppi" so'zining nemis tilida "traditionelle usbekische Kopfbedeckung" (an'anaviy o'zbek bosh kiyimi) deb tavsiflanishi mumkin.

2. Sinonimlar va Tavsiflar. Qiyinchilik: Ba'zi shevaga xos so'zlarning to'g'ridan-to'g'ri tarjimasini mavjud emas. Yondashuv: Sinonimlar yoki tavsiflardan foydalanish orqali tarjimalarni yaxshilash mumkin. Masalan, "osh" so'zi "Plov" deb tarjima qilinadi, lekin uning tayyorlanishi va madaniy ahamiyati haqida qo'shimcha ma'lumot berish lozim.

3. Asosiy Terminlarni Saqlash. Qiyinchilik: Ba'zi so'zlarni to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilishning imkoni yo'q. Yondashuv: Asosiy terminlarni saqlash va ular bilan

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2023 SJIF 2024 = 5.073/Volume-2, Issue-8

bog'liq madaniy izohlarni kiritish orqali tarjimalar to'g'ri etkazilishi mumkin. Masalan, "choy" so'zi nemis tilida "Tee" deb ishlatiladi, lekin uning ijtimoiy kontekstini tushuntirish zarur.

Misollar

1. "Choy ichaylik" Nemischa Tarjima: "Lass uns Tee trinken." Izoh: "Choy" O'zbek madaniyatida ijtimoiy muloqotning ajralmas qismi bo'lib, mehmonlarni kutib olish va muloqot qilishda muhim rol o'ynaydi.

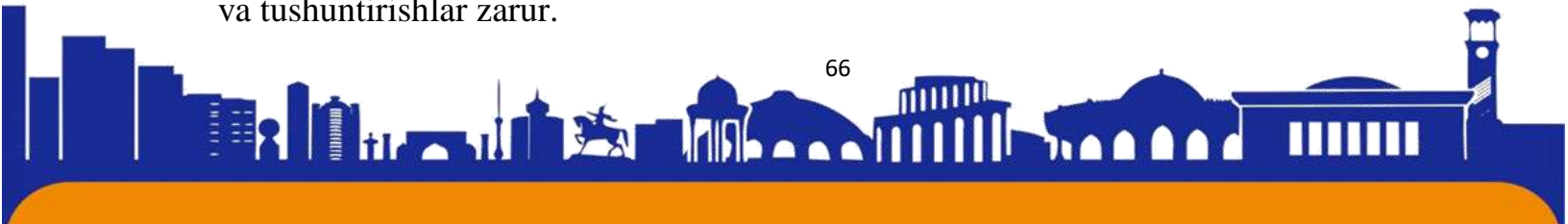
2. "Osh damlaymiz".Nemischa Tarjima: "Wir kochen Pilaw." Izoh: "Osh" O'zbek milliy taomi bo'lib, odatda katta tadbirlarda tayyorlanadi va birgalikda iste'mol qilinadi.

3. "Do'ppinni kiyaman". Nemischa Tarjima: "Ich werde meinen Doppi tragen." Izoh: "Do'ppi" O'zbek milliy bosh kiyimi bo'lib, an'anaviy va madaniy ahamiyatga ega.

4. "Qaynoq ichamiz". Nemischa Tarjima: "Wir trinken heißen Tee." Izoh: "Qaynoq" o'zbek shevasida issiq ichimliklarni anglatadi, ko'pincha choyni nazarda tutadi.

5. "Hovlida dam olamiz". Nemischa Tarjima: "Wir entspannen uns im Hof." Izoh: "Hovli" O'zbek uyining tashqi hududini anglatadi, ijtimoiy faoliyatlar va dam olish uchun ishlatiladi.

Xulosa. O'zbekcha shevaga xos so'zlarni nemis tiliga tarjima qilish va qo'llashda madaniy moslashtirish, sinonimlar va tavsiflardan foydalanish hamda asosiy terminlarni saqlash kabi yondashuvlar muhim ahamiyatga ega. Tarjimalar madaniyatlararo muloqotni boyitishga va bir-birini tushunishga yordam beradi. Bu so'zlarning to'g'ri ma'nosini va madaniy ahamiyatini etkazish uchun qo'shimcha izohlar va tushuntirishlar zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tukhtabayeva, S. (2020). "O‘zbekcha so‘zlar va ularning boshqa tillarga tarjimasi: muammolar va yondashuvlar." *Lingvistika va Tarjima Tadqiqotlari*, 12(1), 45-60.
2. Shukurov, M. (2018). "O‘zbek tili shevalarida ishlatiladigan terminlarni boshqa tillarga tarjima qilish usullari." *Tillararo Tarjima Jurnal*, 9(2), 75-89.
3. Mamedov, A. (2019). "Tarjima jarayonida madaniy kontekstni hisobga olish: o‘zbekcha va nemischa misollar." *Tilshunoslik va Madaniyat*, 14(3), 112-125.
4. Karimova, L. (2021). "O‘zbek va nemis tillaridagi madaniy va leksik tafovutlar: tarjima muammolari." *Xalqaro Tarjima Tadqiqotlari Jurnal*, 7(4), 88-101.
5. Ibragimov, A. (2017). "Madaniyatlararo tarjima: o‘zbekcha sheva so‘zlarini nemis tilida qanday ifodalash mumkin?" *Til va Madaniyat*, 10(2), 32-47.